

بسمه تعالی

مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان سمنان

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان سمنان
معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه
مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت

برنامه راهبردی مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت (1397 - 1401)

فروردین ماه 1397

مقدمه

عوامل اجتماعی موثر سلامت (Social Determinants of Health, SDH) نظیر وضعیت تغذیه، محیط زیست، محیط کار، فقر، سطح سواد، طبقه اجتماعی، مسکن، آب، جنسیت، بیکاری، فشارهای روانی، میزان درآمد، حمایت اجتماعی، آموزش و ... از مهم ترین عوامل تعیین کننده سلامت هستند که بسیار بیشتر از عواملی مانند عوامل بیولوژیکی باعث ابتلا به بیماری می شوند و در سلامت انسان نقش کلیدی دارند که اگر نادیده گرفته شوند رسیدن به اهداف سلامتی و برقراری عدالت در سلامت را غیرممکن می سازند. این عوامل، موجب بیش از 50 درصد ناخوشی ها، بیماری ها و مرگ و میر در جهان هستند.

بر اساس شواهد موجود، عمده بی عدالتی های سلامتی نیز حاصل آثار و تبعات غیر متقارن این عوامل اجتماعی بر سلامت مردم می باشد. دنیایی که در آن نابرابری های عمیق در سلامت وجود داشته باشد، دنیای انسانی و مطلوبی نیست که جوامع به دنبال آن باشند. شواهد، حاکی از تأثیر بسیار شگرف تعیین کننده های اجتماعی در ایجاد بیماری ها است و برای دستیابی به جامعه ای عادلانه تر و انسانی تر و کاهش شکاف نابرابری های سلامتی، باید تاثیر مولفه های اجتماعی سلامت را به عنوان اقدامی کلیدی در نظر گرفت. مطالعه و بررسی هر یک از این عوامل و پی بردن به روابط ساختاری میان آن ها از اهداف مورد تاکید و نوین سازمان جهانی بهداشت است. در خلال دهه گذشته اطلاعات علمی مربوط به عوامل اجتماعی تعیین کننده سلامت به طرز چشمگیری پیشرفت کرده است و امروزه شرایط سیاسی برای اقدام بیش از گذشته فراهم شده است. این فرصت بسیار مهم تر از آن است که با سهل انگاری از دست برود. برای نیل به این اهداف به مدیریتی نیاز است که بر دانش های مرتبط احاطه داشته، در عین حال از نگرش اخلاقی و هشیاری سیاسی لازم نیز برخوردار باشد. از همین رو است که کمیسیون عوامل اجتماعی تعیین کننده سلامت در سازمان های جهانی بهداشت تاسیس شده است.

درک علمی در مورد عوامل اجتماعی تعیین کننده سلامت در دهه های اخیر پیشرفت های سریعی داشته است و در بسیاری از کشورها این شواهد علمی به هدف تدوین راهکارهای سیاستگذاری عمومی جدید مورد استفاده واقع شده است. جمهوری اسلامی ایران، به عنوان یکی از کشورهای پیشرو در زمینه مبارزه با آثار مخرب این عوامل از سال 1385، همزمان با شروع به کار کمیسیون عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در سازمان جهانی بهداشت، اقدام به تاسیس دبیرخانه عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نموده است. مرکز تحقیقات SDH دانشگاه علوم پزشکی سمنان بر خود لازم می داند تا با شناخت دقیق عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در استان، شواهد علمی لازم در برنامه ریزی های خرد و کلان استانی را فراهم نماید تا از این طریق، اثرات نامطلوب آنها بر سلامت و نابرابری های سلامت به حداقل رسانده شود. بدیهی است اجرای برنامه های مذکور باید با مشارکت سازمان های دولتی و غیر دولتی و مردم بوده و تعهد سیاسی کل نظام حکومتی در استان برای پیاده سازی آنها وجود داشته باشد.

چشم انداز (Vision)

مرکز تحقیقات SDH دانشگاه علوم پزشکی سمنان از طریق تاثیر در سیاست گذاری، تصمیم سازی و ارزشیابی برنامه های سلامت، به دنبال ترسیم محیطی است که احاد افراد آن سوی جنسیت، نژاد، قومیت، طبقه اجتماعی فرصت های عادلانه ای برای برخورداری از سلامت داشته باشند. این امر محقق نمی گردد مگر این که سلامت به عنوان هدف عالی مسئولین ذیربط منطقه قرار گیرد و نیز کلیه سازمان های دولتی و غیر دولتی با مشارکتی آگاهانه در جهت تامین، حفظ و ارتقای سلامت به معنای عام آن تلاش نمایند.

رسالت (Mission)

مرکز تحقیقات SDH دانشگاه علوم پزشکی سمنان به عنوان یک مرکز پژوهشی و دیده بانی سلامت بر خود لازم می داند تا با شناخت دقیق عوامل اجتماعی موثر بر سلامت در استان، شواهد علمی لازم در برنامه ریزی های خرد و کلان استانی را فراهم نماید تا از این طریق، اثرات نامطلوب آنها بر سلامت و نابرابری های سلامت به حداقل رسانده شود.

ارزش ها (Values)

- 1) حرکت در راستای برنامه های بالادستی در وصول به ارتقاء عدالت در برخورداری از سلامت
- 2) پای بندی به ارزش های اسلامی، ملی و منطقه ای
- 3) جلب مشارکت فعالانه مردم و کارشناسان سازمان ها
- 4) جلب مشارکت حداکثری سیاست گذاران و تصمیم گیرندگان استان
- 5) ارزش نهادن بر فعالیت ها و همکاری های بین بخشی و برون بخشی
- 6) رعایت اصول اخلاق در پژوهش و حفظ کرامت انسانی

تحلیل وضعیت (Situation Analysis)

تجزیه و تحلیل عوامل داخلی

الف) قوت ها (Strengths)

ردیف	قوت ها
1	پروژه کوتاه تصویب طرح تحقیقاتی
2	دامنه وسیع کاری مرکز
3	رویکرد مثبت دانشگاه به انجام مطالعات حوزه سلامت
4	پرداخت حق انتشار (تشویقی) مقالات از طرف معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه

ب) ضعف ها (Weaknesses)

ردیف	ضعف ها
1	حجم کاری بالای آموزشی اعضای مرکز
2	کمبود پژوهشگران مجرب مرتبط حوزه SDH
3	کمبود کارشناسان خبره پژوهشی
4	عدم اختصاص به موقع بودجه های طرح های تحقیقاتی
5	نداشتن ساختار تشکیلاتی مصوب و ردیف بودجه مستقل
6	تسلط ناکافی اعضای مرکز در زبان انگلیسی جهت تحریر مقالات
7	آشنایی ناکافی پژوهشگران به عوامل اجتماعی موثر بر سلامت

تجزیه و تحلیل عوامل خارجی

الف) فرصت ها (Opportunities)

فرصت ها	ردیف
امکان استفاده از بودجه پژوهشی سایر سازمان ها	1
امکان استفاده از پژوهشگران سایر سازمان ها و دانشگاه ها در اجرای پژوهش	2
رویکرد مثبت و حمایتی شورای سیاستگذاری سلامت کشور از مرکز SDH به عنوان دیده بان سلامت در کارگروه سلامت و امنیت غذایی (ساغ)	3
وجود آزمایشگاه جامع تحقیقاتی در دانشگاه	4

ب) تهدیدها (Threats)

تهدید ها	ردیف
نهادینه نبودن فرهنگ پژوهش در جامعه و در برنامه ریزی های منطقه ای	1
نامشخص بودن نقش مرکز SDH به عنوان دیده بان سلامت در کارگروه ساغ استان	2
آشنایی کم با پژوهش در سایر سازمان ها که منجر به همکاری ضعیف بین بخشی می شود.	3
مشخص نبودن برخی از شاخص های SDH در استان	4
در دسترس قرار ندادن داده های موجود در برخی سازمان ها	5
در دسترس نبودن اولویت های پژوهشی حوزه SDH (استخراج شده براساس اصول علمی) در استان	6
عدم تمایل سایر سازمان ها در اختصاص بودجه به مرکز در انجام پژوهش	7
وسعت و گوناگونی عوامل اجتماعی موثر بر سلامت	8

اهداف راهبردی

G1 : تصویب ساختار تشکیلاتی مرکز بر اساس مأموریت‌های محوله

G2 : حمایت طلبی و جذب منابع مالی و انسانی

G3 : توسعه کمی و کیفی تحقیقات مرتبط با حوزه SDH

G4 : پایش شاخص‌های عدالت در سلامت

اهداف اختصاصی (Objectives)

G1: تصویب ساختار تشکیلاتی مرکز بر اساس مأموریت‌های محوله

G1O1 : طراحی نهایی ساختار تشکیلاتی مرکز بر اساس مأموریت‌های محوله با همکاری

کارشناسان معاونت توسعه تا آخر خرداد 97

G1O2: پیگیری در تصویب ساختار مرکز در وزارت متبوع تا پایان سال 97

G2 : حمایت طلبی و جذب منابع مالی و انسانی

G2O1 : انعقاد حداقل یک تفاهم‌نامه در زمینه انجام پژوهش‌های حوزه SDH مشترک با سایر

سازمان‌ها در سال

G2O2 : جلب همکاری حداقل یک پژوهشگر از سایر سازمان‌ها در انجام پژوهش مشترک در حوزه

SDH در سال

G3 : توسعه کمی و کیفی تحقیقات مرتبط با حوزه SDH

G301: استخراج اولویت های پژوهشی SDH با مشارکت کار گروه ساغ در پایان هر سال

G302 : افزایش 10 درصدی سالانه طرح های تحقیقاتی براساس اولویت های پژوهشی

G303 : افزایش 10 درصدی سالانه مقالات پژوهشی در مجلات ایندکس شده در اسکوپوس یا بالاتر (بر مبنای تعریف معاونت تحقیقات و فناوری وزارت متبوع)

G304 : به کار بست رساندن (استفاده از نتایج تحقیق در تصمیم سازی های استانی یا انجام مداخلات به منظور بهبود وضعیت) سالانه نتایج حداقل یک پژوهش حوزه SDH از انتهای سال 98

G4 : پایش شاخص های عدالت در سلامت

G401 : پایش سالانه حداقل 3 شاخص عدالت در سلامت در منطقه تحت پوشش دانشگاه

راه کارهای اجرایی جهت نیل به اهداف اختصاصی

G1O1: طراحی نهایی ساختار تشکیلاتی مرکز بر اساس ماموریت های محوله با همکاری کارشناسان معاونت توسعه تا آخر خرداد 97

G1O1A1: برگزاری حداقل دو جلسه کارشناسان مرکز با کارشناسان معاونت توسعه دانشگاه تا پایان اردیبهشت 97

G1O1A2: نهایی کردن ساختار تشکیلاتی پیشنهادی مرکز در دانشگاه تا پایان خرداد 97

G1O2: پیگیری در تصویب ساختار مرکز در وزارت متبوع تا پایان سال 97

G1O2A1: ارسال نسخه نهایی ساختار تشکیلاتی پیشنهادی مرکز برای وزارت متبوع و پیگیری تصویب آن تا پایان سال 97

G2O1: انعقاد حداقل یک تفاهم نامه در زمینه انجام پژوهش های حوزه SDH مشترک با سایر سازمان ها در سال

G2O1A1: اعلام آمادگی نماینده مرکز در جلسه کارگروه ساغ برای عقد تفاهم نامه پژوهشی بین مرکز و سازمان ها در نیمه اول سال 97

G2O1A2: ارسال فراخوان جهت انجام پژوهش مشترک در حوزه SDH به سازمان ها در نیمه اول هر سال

G2O1A3: برگزاری جلسات مشترک با مسئولین سازمان ها به منظور انعقاد تفاهم نامه در نیمه دوم هر سال

G2O2: جلب همکاری حداقل یک پژوهشگر سایر سازمان ها در انجام پژوهش مشترک در حوزه SDH در سال

G2O2A1: ارسال فراخوان به سازمان ها و دعوت از پژوهشگران جهت همکاری تا پایان شهریور 98

G1O2A2: فراخوان در سایت مرکز و دانشگاه و دعوت از پژوهشگران برای همکاری در انجام طرح پژوهشی در حوزه SDH تا پایان شهریور هر سال

G2O2A3: برگزاری حداقل یک نشست در سال با اعضای هیات علمی و دانشجویان رشته های مرتبط با حوزه SDH در استان به منظور تشویق آنان در اجرای پژوهش های مشترک

G3O1: استخراج اولویت های پژوهشی حوزه SDH با مشارکت کار گروه ساغ در پایان هر سال

G3O1A1: برگزاری کارگاه استخراج اولویت های پژوهشی برای ذینفعان (کارشناسان داخلی و کارشناسان سازمان های دیگر شرکت کننده در کارگروه ساغ) تا پایان شهریور هر سال

G3O1A2: گردآوری اطلاعات موجود حوزه SDH از سازمان ها و استخراج عناوین پژوهشی با مشارکت ذینفعان تا پایان آذر ماه هر سال

G3O1A3: تعیین حیطه ها، شاخص ها و اولویت بندی عناوین پژوهشی استخراج شده با مشارکت ذینفعان تا پایان هر سال

G3O2: افزایش 10 درصدی سالانه طرح های تحقیقاتی بر اساس اولویت های پژوهشی

G3O2A1: برگزاری سالانه حداقل سه کارگاه در زمینه های پروپوزال نویسی، روش تحلیل داده ها، چگونگی استخراج مقالات علمی از بانک های اطلاعاتی، ...

G3O2A2: بررسی طرح های پژوهشی ارائه شده حداکثر به مدت 15 روز از تاریخ ارسال در شورای پژوهشی مرکز و اعلام تصمیم نهایی حداکثر به مدت یک ماه از تاریخ ارسال

G3O2A3: همکاری کارشناس مرکز با مجریان طرح های پژوهشی در برطرف کردن اشکالات مورد نظر شورای پژوهشی

G3O3 : افزایش 10 درصدی سالانه مقالات پژوهشی در مجلات ایندکس شده در اسکوپوس یا بالاتر
(بر مبنای تعریف معاونت تحقیقات و فناوری وزارت متبوع)

G3O3A1 : برگزاری سالانه حداقل دو کارگاه در زمینه های مقاله نویسی، رفرنس نویسی، ...

G3O3A2 : همکاری کارشناس مرکز در آماده سازی مقالات به نویسندگان مقاله

G3O3A3 : همکاری کارشناس مرکز در ارسال مقالات به مجلات و پیگیری آن

G3O4 : به کار بست رساندن (استفاده از نتایج تحقیق در تصمیم سازی های استانی یا انجام مداخلات به منظور بهبود وضعیت) سالانه حداقل نتایج یک پژوهش حوزه SDH از انتهای سال 98

G3O4A1 : شناسایی اولویت های پژوهشی مورد نیاز کارگروه ساغ با استفاده از اولویت های استخراج شده با مشارکت آنها در پایان هر سال

G3O4A2 : مشخص نمودن مجری و همکاران عناوین منتخب و نوشتن پروپوزال طرح ها تا پایان تیرماه سال بعد توسط شورای پژوهشی مرکز تحقیقات SDH

G3O4A3 : بررسی، رفع اشکال و تصویب پروپوزال ها تا پایان شهریور سال بعد ماه آن سال توسط شورای پژوهشی مرکز تحقیقات SDH

G3O4A4 : عقد قرارداد با مجری در معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه حداکثر یک ماه پس از تصویب

G3O4A5 : انجام پژوهش و اعلام نتایج تحقیق به دبیرخانه کار گروه ساغ از پایان سال 98

G4O1 : پایش سالانه حداقل 3 شاخص عدالت در سلامت در منطقه تحت پوشش دانشگاه

G4O1A1 : معرفی شاخص های عدالت در سلامت به اعضای مرکز SDH از طریق سایت مرکز، ای میل و طرح در شورای پژوهشی مرکز و تعیین حداقل 3 شاخص مورد بررسی هر سال تا پایان خرداد همان

سال

G4O1A2 : تعیین مجری (یا استاد راهنما در قالب پایان نامه دانشجویی) و نوشتن پروپوزال تا
پایان شهریور همان سال

G4O1A3 : انجام تحقیق و اعلام نتایج تحقیق تا پایان شهریور سال بعد به دبیر خانه کار گروه
ساغ
